

บทที่ 1

บทนำ

บทนำ : การพัฒนาและผลกระทบต่อสังคม

การศึกษาเรื่องความคิดทางเศรษฐกิจและสังคม ของนายพิน บัวอ่อน นั้นเกิดจากความสนใจของผู้ศึกษาใน 2 ประเด็นคือ

ความสนใจที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของรัฐที่ผ่านมาและความสนใจในสภาพเศรษฐกิจสังคมไทยที่ดำเนินอยู่นั้นมีความเหมาะสมเพียงใดกับสภาพความเป็นจริง

ในเรื่องประเด็นของการพัฒนานั้น นักวิชาการของรัฐได้มีการใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เข้ามาอธิบาย และประยุกต์ใช้กันมานาน โดยเป็นการ "นำเข้า" ทฤษฎีจากโลกทุนนิยมตะวันตก ตามที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในการเรียนการสอนวิชาทางด้านทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาในปัจจุบัน ส่งผลให้แนวทางการพัฒนาของประเทศไทยนั้นถูกรอบงำโดยทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) เป็นหลักซึ่งทฤษฎีนี้ได้ส่งอิทธิพลอย่างแพร่หลายในทศวรรษ พ.ศ. 2505-2514 และมีผลอย่างมากต่อการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเกือบทั่วโลก และได้รับการเสนอเพื่อวิเคราะห์และชี้้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมควบคู่ไปกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่มีแนวความคิดสำนัก นีโอคลาสสิก (neo-classical school)¹ เป็นกระแสความคิดหลักในการพัฒนาประเทศไทยพยายามเร่งพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วตามแนวทางทุนนิยมตะวันตก โดยพิจารณาเพียงเฉพาะแต่ตัวเลขส่วหนึ่งที่แสดงออกทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ ตัวเลขอัตราการเจริญเติบโตของประเทศ รายได้ต่อหัวของประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ การค้าขายเงิน ฯลฯ แต่ละเลขต่อการมองถึงสภาพสังคมไทยว่าสามารถที่จะ "รับ" และตามได้ "ทัน" กับการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวได้หรือไม่

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รัฐ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) คำนำพิมพ์ครั้งที่ 1

ผู้ศึกษาเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้ เพราะทฤษฎีการพัฒนาที่นำมาใช้ไม่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงแห่งสังคม ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานของโครงสร้างและพลวัตของระบบสังคมเอง สถาบันเพื่อการวิจัยและพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งสถาบันการเงินต่าง ๆ ได้รายงานการคาดการณ์ ภาวะเศรษฐกิจ เป็นประจำทุกปี ในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจแต่ละปีขยายตัวดี¹ มีการลงทุนเพิ่มขึ้น การส่งออกจะขยายตัวสูงขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้กลับเลวลง² กลุ่มคนรวยจำนวนน้อยมีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม ในขณะที่กลุ่มคนจน ซึ่งมีจำนวนมากกว่ากลับมีส่วนแบ่งรายได้ที่ลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงนโยบายการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาไม่ได้ทำให้ปัญหาการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำลดน้อยลง กลับยังทวีความรุนแรงและยิ่งห่างไกลออกไป³

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายที่จะลดปริมาณภาคการเกษตร เพื่อเปลี่ยนไปเป็นอุตสาหกรรมหลายอุตสาหกรรมแล้ว⁴ โดยอ้างว่าเพื่อความก้าวหน้าของประเทศ และยกระดับฐานะประชากร ค่อยกรณีนี้ นายอานันท์ ปันยารชุน อดีต นายกรัฐมนตรี และอดีต ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้แสดงทัศนะสนับสนุนว่า "เชื้อในระบบทุนนิยมซึ่งจะสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในสังคม เมื่อคนรวยขึ้นก็จะหวนกลับไป

¹ดูรายละเอียดใน วรวิทย์ เจริญเลิศ, "เศรษฐกิจไทยในระบบเศรษฐกิจโลก" ใน พลวัตไทยมมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง, ผาสัก พงษ์ไพจิตร และ สัจจิต นิริชะรังสรรค์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 27-33.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 35-37.

³ดูรายละเอียดใน กนกศักดิ์ แก้วเทพ, "การพัฒนาประเทศไทย จากแผนพัฒนาฉบับ 1-7 บทวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์", ใน วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย วิถีใหม่แห่งการพัฒนา, จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่โครงการส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย, 2535, หน้า 96-106.

⁴ดูรายละเอียดใน ศิววงศ์ จังคศิริ, "ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย", ใน วารสาร เศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 สิงหาคม 2535, หน้า 145-172.

ข่าวสังคมที่คือโอกาส...^๓

แต่ความเป็นจริงแล้วโดยธรรมชาติของทุนนิยมปราศจากพลังในการควบคุมตนเอง
แก่นหลักของทุนนิยมคือมุ่งแสวงกำไร การขยายตัวและการครอบงำ ทำให้เกิดการไม่แยแส
ต่อทุกปริมณฑลที่ทุนนิยมเข้าไปเหยียบย่ำรุกราน^๔ ดังนั้นการที่บุคคลสร้างความมั่นคงขึ้นมาจึง
จำเป็นต้องแสวงหาหนทางสร้างความมั่นคงไปโดยที่มันจะไม่เหลือหัวหมาสนใจผู้คือโอกาสกว่า

ผลจากการเร่งพัฒนาอุตสาหกรรม ตามระบบทุนนิยมตะวันตกทำให้ชาวไร่ชาวนา
จำนวนมาก ต้องกลายเป็นกรรมกร คนรับใช้ ลูกจ้าง ทหารเรือ โสเภณี เกือบชชะ ซอกาน
คนว่างงาน ฯลฯ รวมทั้งเกิดแรงงานเด็ก เกิดการอพยพประชากรจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง
ทำให้เกิดปัญหาในเมืองตามมา ผลก็คือสภาพที่เมืองเอาเปรียบชนบททำให้ภาคเกษตรกำลัง
ล้มสลาย แท้จริงแล้วคนยากจนเหล่านั้นก็เปรียบเสมือนคนที่ถูกตัดแขนตัดขาให้พิการเมื่อเข้ามาอยู่ใน
ในเมืองหรือเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมฉะนั้นการสังคมสงเคราะห์การให้ความช่วยเหลือจึงเป็นเรื่อง
ที่จำเป็นสำหรับคนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จาก
การพัฒนาประเทศที่ผิดพลาด กลายเป็นสังคมที่แก่งแย่ง เอาเปรียบ เอาเปรียบ มีเอกราชสาวได้
สาวเอา นอกจากนี้ในระยะยาวจากมุงเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดปัญหาในระบบ
โรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อแรงงานคือ "การที่เครื่องจักรไล่คนออกจากงาน"^๕ สืบเนื่อง
จากการวิจัยและพัฒนา (R & D) เทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้เครื่องจักรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
แตกต่างจากแรงงานมนุษย์ที่นับวันมีแต่จะลดประสิทธิภาพลง

สังคมไทยทุกวันนี้ อยู่ในลักษณะแห่งความสับสนไร้เอกลักษณ์ของตนเอง บริโภค

^๓ สมบูรณ์ (นามแฝง), "สิ่งที่ควรทำ...นอกเหนือจากการให้", ใน สยามโพสต์
ฉบับ 11 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 15.

^๔ เคซา ตั้งสีฟ้า, "สังคมไทย : ภาสิดสำนักแบบเมืองขึ้น",
(แปลจาก Slum Relocation under Colonial Mentality, June 1991)
ใน วารสารทิศทางไท, ฉบับ กันยายน 2534, หน้า 31.

^๕ คุราชะเอิชิดะในสุพจน์ ด้านตระกูล, เมื่อเครื่องจักรไล่คนออกจากงาน
(กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2536), หน้า 3-24.

อย่างปราศจากการควบคุม และพยายามเป็นแบบตะวันตก พลังการเติบโตในภาคธุรกิจซึ่งถูก
พรากคืนความเติบโตทางเศรษฐกิจ ผนวกกับอุดมการณ์บริโภคนิยมแบบใหม่ ทำให้วัฒนธรรม
และชนบทธรรมเนียมไทยกลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับยุคสมัย” นอกจากนี้เป็นที่แน่ชัดว่า
การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจะยังคงดำเนินไปตามกระบวนการเดิมของการพัฒนาที่เน้น
การเจริญเติบโต มุ่งการพัฒนาที่ศทางเดียว คือการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมตามแบบทฤษฎีของ
ทุนนิยมตะวันตกที่รัฐได้ “นำเข้า” มาเป็นแบบอย่าง ในขณะที่เดียวกันก็จะสร้างสร้างความหวัง
แบบผิด ๆ และเลือนลอสว่าความเติบโตจากธุรกิจส่งออกจะส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้
ไปสู่คนจนและคนชนบทส่วนใหญ่ในเวลาอันควร โดยยังคงขูดรีดและหาประโยชน์จากแรงงาน
ราคาถูกและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อทำตัวให้เป็นประเทศผู้ผลิตที่ดี¹⁰ อันจะได้แสดงให้โลก
ทุนนิยมที่มีกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แล้วธนาคารโลก (IBRD) กำกับ¹¹ ได้รับรู้
ว่าประเทศไทยยังคงถือยึดถือการพัฒนาแบบทุนนิยมตะวันตกเพียงใด

การละเลยต่อภาคการเกษตรของรัฐที่เน้นแต่ภาคอุตสาหกรรมจึงไม่เป็นผลดีเลิศต่อ
สภาพเศรษฐกิจสังคมไทยที่ดำเนินไปอยู่ในขณะนี้ เพราะในท้ายสุด สังคมที่ถูกทอดทิ้ง หรือได้รับ
การดูแลไม่เต็มที่ จะเป็นอุปสรรคหรือตัวถ่วงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากในข้อเท็จจริงแล้ว
แม้จะกล่าวได้ว่าการเอาเปรียบของเมืองค่อชนบทจะทำให้ภาคเกษตรค่อยล่มสลายก็ตาม แต่สังคม
ชาวนาชาวไร่จะไม่สูญหายไปไหน ยังคงอยู่คู่กับการพัฒนาไปเป็นประเทศอุตสาหกรรม สังคมชาวนา
ชาวไร่จะยังเป็นพลังในทางสังคม และการเมืองที่ไม่ล่มสลาย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำ
ชนชั้นชาวนา ชาวไร่ เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และ

⁹ เดชา ตั้งสีฟ้า, "สังคมไทย : ภายใต้อำนาจนิยมแบบเมืองขึ้น", หน้า 33.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

¹¹ ดูรายละเอียดใน วิฑูรย์ ปัญญากุล, ธนาคารโลก พัฒนาการ อิทธิพลและผลกระทบ
(กรุงเทพมหานคร : นิตยสารทางใหม่ โครงการส่งเสริมองค์กรเอกชนไทย มูลนิธิทวีศรี เนามัน,
2534), ภาค 2-ภาค 3.

การเมืองด้วย¹²

ดังนั้นแม้จะมีการพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศมาอย่างยาวนาน ตลอดจนถึงมันก็จะให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) ก็ตาม แต่ที่พลาดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่ยากจนและมีความเหลื่อมล้ำในรายได้ และทรัพย์สินมากที่สุดประเทศหนึ่ง นักวิชาการเศรษฐศาสตร์ไทยผู้มีความคิดก้าวหน้าได้โจมตี แนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาของสภาพัฒนาว่าขาดความสมดุล ทั้งความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการกับภาคที่ไม่ใช่ทางการ ระหว่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ระหว่างภูมิภาคและภูมิภาค ฯลฯ¹³ พร้อมกันนี้ได้เสนอให้กระจายการพัฒนาเศรษฐกิจไปทั่วประเทศ กระจายรายได้และทรัพย์สินให้เท่าเทียมกันยิ่งขึ้น แต่ข้อเสนอเหล่านั้นคงเป็นเพียงความคิด มิเคยได้รับการยอมรับปฏิบัติจริง เพราะว่าการพัฒนาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจ การกระจายความเจริญและการกระจายรายได้ไปสู่ชนส่วนใหญ่ที่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มศักดินาและนายทุนผูกขาด ผู้ปรารถนาจะรวมส่วนเกินทั้งหมดไว้ในมือตนเอง

เมื่อผู้ศึกษาได้ผนวกเอาความสนใจใคร่รู้ในความเกี่ยวข้องกันของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย กับสภาพความเป็นไปที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาพิจารณาแล้ว ผู้ศึกษาจึงมองหาถึงแนวทางที่ควรจะดำเนินไปของสังคมไทยว่าควรจะมีการปรับโครงสร้างใหม่เช่นไร จึงจะสนองตอบต่อคนส่วนใหญ่หรือส่วนรวมของสังคมได้ด้วยเหตุผลประการหนึ่งผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจต่อแนวความคิดทางเศรษฐกิจสังคมของนายผิน บัวอ่อน ซึ่งควรที่จะนำมาศึกษาโดยละเอียด อันอาจจะบังเกิดประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อสภาพสังคมไทยต่อไปได้ แต่ด้วยเหตุใดผู้ศึกษาจึงประสงค์จะใช้แนวความคิดของนายผิน บัวอ่อน เป็นกรอบในการวิเคราะห์พิจารณาสังคมไทยนั้น ผู้ศึกษาจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป

¹² ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2536), หน้า 12.

¹³ นิธิ เอียวศรีวงศ์ "อาจารย์ประเวศ วัะสี ในสภาพทัศน์" ใน มติชนรายวัน, ฉบับวันที่ 21 สิงหาคม 2536, หน้า 10.

การแสวงหาแนวความคิดในการกำหนดระบบสังคม*

ระบบสังคมตั้งแต่บุพกาลมาแล้วมนุษย์ในสังคมจะถูกเอาวัดเอาเปรียบขูดรีดจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่าหรือแข็งแรงกว่า ความมีอำนาจมากกว่าหรือแข็งแรงกว่าจึงเป็นความได้เปรียบในแต่ละบุคคลที่มี และเป็นต้นตอของความไม่เท่าเทียมกันไม่เสมอภาคกัน ทำให้การกระจายความมั่งคั่งในค่านต่าง ๆ เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรมก่อให้เกิดภัยต่อโอกาสในสังคมมาแต่ช้านานแล้ว

นักปรัชญาตั้งแต่โบราณ หลายคนหวังและใฝ่ฝันที่จะให้โลกมนุษย์เป็นโลกของความเสมอภาค ที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยเสนอ ระบบสังคมและการวางแผนชุมชนต่าง ๆ กัน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะนำไปสู่สังคมของความเสมอภาคกัน

นักปรัชญาที่เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับระบบสังคมใหม่ อาทิเช่น เพลโต (Plato) ได้เสนอกำเนิดของรัฐในอุดมคติไว้ในหนังสือชื่ออุดมรัฐ (The Republic) ตามทรรศนะของเพลโตรัฐเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่ต้องระวังให้ถูกต้องเพื่อความผาสุกของประชาชน เพลโตคิดหาทางสร้างรัฐที่เห็นว่าจะทำให้มนุษย์มีความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งในอุดมรัฐจะเน้นที่ความเที่ยงตรงตามจุดหมายของสังคมคือความสุขของคน จึงต้องเป็นสังคมที่กลมกลืนที่องค์ประกอบแต่ละส่วนทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ไม่ละเมิดหน้าที่ของส่วนอื่น

เซอร์โทมัส มอร์ (Sir Thomas More) เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่เสนอสภาพของรัฐในอุดมคติไว้ในงานเขียนชื่อ ยูโทเปีย (Utopia) ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเลียนแบบมาจาก อุดมรัฐของเพลโตโดยตรง แต่ได้ปรับปรุงให้ดีกว่า โดยชี้ให้เห็นถึงสังคมยูโทเปียว่า เป็นสังคมที่สนองเฉพาะความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ จุดประสงค์ของการใช้แรงงานอยู่ที่การให้ได้มาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ทางวัตถุ และเวลาว่างก็เพื่อให้ชาวยูโทเปีย ได้ใช้ในการปรับปรุงตนเองในด้านจิตใจให้มีคุณธรรม

* รายละเอียดของหัวข้อนี้ ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 โลกทัศน์ของสังคมนิยม

สังคมนิยมยูโทเปีย เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้น ในห้วงปลายศตวรรษที่ 18 - ต้นศตวรรษที่ 19 เป็นแนวคิดที่มีความปรารถนาจะให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงขึ้นในสังคมและมีความเห็นอกเห็นใจคนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในระดับต่ำของสังคม กลุ่มนี้เป็นสังคมนิยมที่ไม่รุนแรง มีความเชื่อ ถึงความเท่าเทียมกันอันเป็นอุดมคติ ซึ่งถ้าพบและทำให้เกิดขึ้นได้แล้ว จะทำให้มนุษยชาติมีความเจริญและผาสุก แต่เนื่องจากไม่มีตัวอย่างของสังคมที่เท่าเทียมกันให้เห็น พวกสังคมนิยมยูโทเปียจึงตกลงใจสร้างสังคมระดับท้องถิ่น ให้เป็นสังคมตัวอย่าง เช่น การจัดตั้งสหภาพแรงงาน การรวมกิจการธนาคารเป็นของส่วนรวม การพยายามจัดสร้างคอมมูน เป็นต้น แต่ทั้งหมดต้องกระทำโดยที่ไม่บังคับประชาชน นักคิดในกลุ่มนี้ที่สำคัญ ได้แก่ โรเบิร์ต โอบเวน (Robert Owen) แซ็งต์-ซิมอง (Claude Heneri Saint-Simon) และ ชาร์ล ฟูรีเยร์ (Charles Fourier)

อุดมคติแบบมาร์กซิสต์ นักปรัชญาสำคัญซึ่งเป็นผู้เริ่มลัทธิคอมมิวนิสต์คือ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และผู้ที่พัฒนาความคิดของเขาให้เกิดผลทางการปฏิบัติ คือ เลนิน (Lenin) และ เหมาเจ๋อตง (Mao-Tse-tung)

สังคมในอุดมคติของมาร์กซิสต์ พยายาม สร้างสังคมที่ไร้ชนชั้นขึ้น โดยรัฐเข้าควบคุม การประกอบการทางเศรษฐกิจไว้โดยสิ้นเชิง คนงานจะถูกขูดรีด เพื่อนำกำไรกลับมาสู่รัฐในรูปการลงทุน เพื่อเพิ่มผลผลิต และในรูปสวัสดิการสำหรับประชาชน เมื่อความแตกต่างทางชนชั้นลดลงความขัดแย้งก็จะน้อยลงรัฐไม่จำเป็นต้องมีอยู่ มนุษยชาติเข้าสู่สังคมอุดมคติ ทุกคนอยู่อย่างมีความสุข ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมก็จะกลายเป็นแบบคอมมิวนิสต์

ในห้วงต่อจากมาร์กซ์ได้ปรากฏเศรษฐศาสตร์แนวมนุษยนิยมขึ้นมาอันเนื่องมาจากระบบทุนนิยมขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้สภาพชีวิตของมนุษย์ตกอยู่ในวิกฤต นักคิดใน "เศรษฐศาสตร์แนวมนุษยนิยม" ที่สำคัญได้แก่ Sismondi J. Ruskin J.A.Hobson และ R.H.Towney บุคคลเหล่านี้ปฏิเสธที่จะยอมรับแนวคิดกระแสหลักของ นักเศรษฐศาสตร์เรื่องการผลิต การบริโภค และความเจริญทางวัตถุ แต่มองว่าเป้าหมายของมนุษย์ก็คือ "ชีวิต" โดยมนุษย์ต้องเป็นศูนย์กลางของความคิดคำนึงถึงทั้งปวง และได้พยายามเสนอแนวความคิด และวิธีการอันจะนำมนุษย์ดำเนินชีวิตไปสู่การบรรลุเป้าหมายแห่งความต้องการที่หลากหลาย ในท่ามกลางการขยายตัวของระบบทุนนิยม จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญแก่ "ค่าของชีวิต" มากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนา

แนวมุขนิมิต เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจแนวมุขนิมิต ซึ่งต่อมา ชูมัคเคอร์ ได้พัฒนาความคิด เศรษฐศาสตร์แนวมุขนิมิตอย่างเป็นระบบ โดสยิดหลัก "เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ" เป็นพื้นฐานสำคัญ

การแสวงหาแนวความคิดในการกำหนดระบบสังคมไทย

นับตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นต้นมา ได้มีความพยายามที่จะ วิเคราะห์ข้อวิภาษสังคมไทย และแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่สอดคล้องกับสังคมไทย¹⁴ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 บรรลุผลทางการเมืองเท่านั้น แต่ไม่บรรลุผลทางเศรษฐกิจ เนื่องจากฝ่ายชนชั้นศักดินา ยังคงรวมกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ ที่เคยได้รับก่อนปี 2475 และ พยายามสกัดกั้นไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองที่พื้นฐาน

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำของคณะราษฎรได้พยายามจะปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ด้วยการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์ เพื่อล้มล้างชนาการจากศักดินาอย่าง อย่างสิ้นเชิง ด้วยการเสนอแผนเศรษฐกิจที่เรียกว่า "เค้าโครงเศรษฐกิจ"¹⁵ เสนอเปลี่ยนระบบ กรรมสิทธิ์ จัดให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มพลังการผลิตของประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายรัฐ จำเป็นจะต้องวางแผนเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า แนวคิดเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งปรีดีเป็นนักคิดไทย คนแรกที่เสนอแนวคิดเศรษฐกิจแห่งชาติอย่างเป็นระบบ¹⁶ ในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามแผนนั้น ปรีดีได้เสนอให้หน่วยงานด้านสหกรณ์ เป็นผู้ร่วมกระทำด้วย เพื่อที่จะได้ดูแลกิจการต่าง ๆ ได้

¹⁴ คุราลละเอีศินใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่หลังการ เปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย", ใน เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2524), หน้า 209-223.

¹⁵ คุราลละเอีศินใน เคือน บุญนาค, ท่านปรีดี รัฐบาลราษฎรผู้วางแผนเศรษฐกิจ ไทยคนแรก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรม, 2517)

¹⁶ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "แนวความคิดเศรษฐกิจแห่งชาติ", ใน วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 มี.ย. 36, หน้า 11.

ที่ว่าถึง โดยให้รัฐจัดสหกรณ์แบบเต็มรูปขึ้น¹⁷ ดังนั้นหากมีการปฏิบัติตามโครงการเศรษฐกิจของ
ปรีดี ก็จะเป็นการทำลายระบบเศรษฐกิจศักดินาให้หมดสิ้นไปในทันที แก่ไ้ระบบเศรษฐกิจของ
ประเทศที่รากฐาน เป็นการพยายามขจัดความยากจนให้หมดสิ้นไปจากชนบทไทยรวมทั้งมีการ
เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีแผน¹⁸ ซึ่งตามแนวทางดังกล่าวมีผู้ศึกษางานของปรีดี บางท่าน
เรียกว่าเป็น "โลกพระศรีอารีย์ ของปรีดี"¹⁹

ถ้าย้อนกลับไปจากปี 2475 ไปยังสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ในรัชกาลที่ 5 ปี 2454
ได้ปรากฏว่า มีบุคคลหนึ่งในสังคมศักดินา คือ พระสาสุริยานุวัตร²⁰ ได้เขียนผลงานทาง
เศรษฐศาสตร์ออกมา 2 เล่ม คือ "ทฤษฎีศาสตร์ขึ้นต้นเล่ม 1 และเล่ม 2" สำระสำคัญของ
หนังสือเป็นการชี้สภาพความยากจนของประเทศไทย การวางแนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนา
เศรษฐกิจ และการจัดระบบเศรษฐกิจไทยใหม่ เพื่อจัดการเอาโรคเอาเปรียบและลดความ
แตกต่างในราชได้และทรัพย์สิน ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกของประวัติศาสตร์ที่มีผู้กล้าเสนอ
ให้จัดระบบเศรษฐกิจใหม่ซึ่งส่งผลให้ต่อจากนั้นทางการได้สั่งระงับการเผยแพร่ลัทธิเศรษฐกิจอีก
จนกระทั่งปี 2475

ลักษณะและรูปการณ์ของเค้าโครงเศรษฐกิจของปรีดี ก็เช่นเดียวกับทฤษฎีศาสตร์ของ
พระสาสุริยานุวัตร คือ ได้รับการต่อต้านจากชนชั้นศักดินา ที่ยังไม่ปรารถนาให้ส่วนเกินทาง
เศรษฐกิจต้องสูญเสียบไป และเป็นผลให้ปรีดีต้องหลุดไปจากวงจรอำนาจ ซึ่งนับตั้งแต่นั้น

¹⁷ คุราลละเอีศคใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ความคิดสหกรณ์ของปรีดี พนมยงค์
(กรุงเทพมหานคร: อักษรสาส์น, 2530)

¹⁸ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่หลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครองของไทย", หน้า 215.

¹⁹ คุราลละเอีศคใน ไมตรี เค่นอคม, โลกพระศรีอารีย์ ของปรีดี พนมยงค์,
แปลจาก ค้อยพิตนา และพระศรีอารีย์ ในแผ่นดินสยามของ P. Fistic (กรุงเทพมหานคร:
กราฟิคอาร์ต, 2516)

²⁰ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "ความคิดทางเศรษฐกิจของพระสาสุริยานุวัตร"
ในเศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย, หน้า 276-311.

เผด็จการทหารได้เข้าครองอำนาจอีกเป็นระยะที่ยาวนาน

ในคัมภีร์ราช 2490 ภาษาใต้ระบบเผด็จการของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ปรากฏว่าหลวงวิจิตรวาทการ ที่ปรึกษาคนสำคัญของรัฐบาล และเป็นนักคิดได้เสนอระบบเศรษฐกิจชาตินิยมโดยการแสดงความคิดเห็นผ่านงานเขียนชื่อ "อนาคต 2492" ซึ่งรวมบทความว่าด้วยลัทธิเศรษฐกิจการเมือง หนังสือเล่มนี้ปฏิเสธทั้งระบบศักดินา และ สังคมนิยม และได้เสนอระบบเศรษฐกิจชาตินิยมเป็นทางเลือกใหม่²¹ ไม่เห็นด้วยกับการโอนที่ดินทั้งหมดเป็นของรัฐแต่เสนอให้รัฐซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดินเดิมเป็นครั้ง ๆ ไป แล้วรัฐขายที่ดินนั้นต่อให้ชาวนาระบบนี้ชื่อหลัก "ชาติเป็นจุดหมายสหกรณ์เป็นวิธีการ" เสนอให้ชนชั้นกลางและนายทุนน้อยตั้งสหกรณ์ และสมาคมอาชีพ เพื่อรวมตัวกันในการผลิตและการค้าภายใต้การนำของรัฐต่างจากของปรีดี ที่รัฐเป็นเจ้าของสหกรณ์เอง ระบบใหม่ของหลวงวิจิตรวาทการจึงเป็นการต่อต้านระบบศักดินาเดิมแต่มีรูปแบบที่อ่อนกว่าเค้าโครงของปรีดี จึงไม่ส่งผลกระทบในทางที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นล่างนัก

ในช่วงยาวของเผด็จการทางทหาร (2480-2516) ภาษาใต้การปกครองโดยคณะทหาร ปรากฏว่าไม่มีการปฏิรูปที่ดิน ไม่มีการเพิ่มผลผลิตในชนบทหรือปรับปรุงการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด ห้วงเวลาดังกล่าวสำนักคิดฝ่ายซ้ายทุกสำนักค้างเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการเมืองไทย²² จะต้องมีการปฏิวัติกรรมพี ล้มพันชนาการศักดินา โดยเฉพาะในระดับชนบท และเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองไทย เพื่อล้มสถาบันศักดินา และชาตินิยม

ในช่วงเวลาดังกล่าว ยังคงปรากฏความพยายามของปัญญาชนในอันที่จะวิเคราะห์และ

²¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย", ใน เศรษฐกิจศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย, หน้า 217-219.

²² ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และมนตรี เจนวิทย์การ "การวิวัฒนาการอุดมการณ์ในสังคมไทย", ใน เศรษฐกิจศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย, หน้า 235.

อธิบายสังคมไทยอยู่ นับตั้งแต่ปี 2493 งานของอรรถุ์ พรหมชฌู ในชิ้นงาน "เส้นทางสังคมไทย"²³ ว่าสังคมไทย มีลักษณะเป็นกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา (ซึ่งใช้แนวทางการวิเคราะห์เช่นเดียวกับ เหมาเจ็องกูวิเคราะห์สังคมจีน) เช่นเดียวกับกับงานของ จิตร ภูมิศักดิ์ "โฉมหน้าของศักดินาไทย ในปัจจุบัน"²⁴ ปี 2500 หลังจากนั้นในปี 2504 สรรค์ รั้งสฤษดิ์ ก็ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ สังคมไทยตามแนววิวัฒนาการของสังคม 5 ชั้นของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ไว้ในงาน "วิวัฒนาการ สังคมสยามภาคต้น"²⁵ สด กุระโรหิต เป็นปัญญาชนอีกผู้หนึ่งที่ทำให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลง ระบบเศรษฐกิจใหม่ โดยได้เขียนบทความทางเศรษฐกิจสหกรณ์ ออกมาเผยแพร่มากมาย เช่น เรื่อง "เมืองสหกรณ์" ในหนังสือเรื่อง "สหกรณ์ ทางรอดทางเดียวของไทย"²⁶ เมื่อปี 2509 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์เป็นระบบที่เหมาะสมกับสังคมไทยและสหกรณ์ ก็แตกต่างจากสังคมนิยมด้วย

หลังจากเหตุการณ์ 14 ต.ค. 2516 และ 6 ต.ค. 2519 แล้วก็ได้มีปัญญาชนไทย พยายามเสนอแนวคิด ในการจัดระบบสังคมไทย ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ปี 2516

²³ คุราลละเอีศนิน พรชัย คุ้มทวีพร, "แนววิเคราะห์สังคมไทย จากอดีต-ปัจจุบัน", สมัยชาวิชาการสังคมศาสตร์ เพื่อการวิจัย ปี 2526 (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2526).

²⁴ คุราลละเอีศนิน เคิร์ก เจ เรย์โนลด์ส์, ความคิดแหวกแนวของไทย จิตร ภูมิศักดิ์ และโฉมหน้าของศักดินาไทยในปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: อักษรสาส์น, 2534), บทที่ 2-3

²⁵ คุราลละเอีศนิน สรรค์ รั้งสฤษดิ์, วิวัฒนาการแห่ง สังคมสยาม ภาคต้น, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยศึกษา, 2522)

²⁶ คุราลละเอีศนิน สด กุระโรหิต, สหกรณ์ ทางรอดทางเดียวของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2509) และ สด กุระโรหิต, จดหมายเปิดผนึก เรื่อง สังคมนิยม หรือสหกรณ์จาก สด กุระโรหิต ถึง ท่านนายกรัฐมนตรื สีตญา ธรรมศักดิ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2517)

บัว อังภากรณ เสนอผลงานชื่อ "สันติประชาธรรม"²⁷ ปี 2521 เรื่อง "แนวทางสันติวิธีหลัง 6 ตุลาคม 2519"²⁸ แต่ก่อนหน้านั้น ก็ได้ปรากฏบทความ ในทำนองนี้เช่น ปี 2509 "การวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ" และปี 2517 "แนวใหม่ในการพัฒนาประเทศ" เป็นต้น ซึ่งเป็นบทความที่แสวงหาทางเลือกในการจัดระบบเศรษฐกิจสังคมไทย ตลอดเวลาที่ผ่านมาจนกระทั่งปัจจุบัน ความพยายามของปัญญาชนไทยในอันที่จะ วิเคราะห์ข้อถกเถียง และแสวงหาแนวทางใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมไทย ยังคงเคลื่อนไหวมาอย่าง ต่อเนื่องโดยตลอด ความคิดดังกล่าวในปัจจุบันไม่ได้ผูกขาด อยู่แต่กับนักวิชาการเศรษฐศาสตร์ เท่านั้น แต่ได้กระจายไปทั่วทุกสาขาอาชีพผลงานที่เสนอออกมา จึงเสนอทางเลือกต่อสังคมไทย ที่หลากหลายออกไปได้แก่ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ได้เสนอเศรษฐศาสตร์เชิงนิเวศวิทยาใน หนังสือ "เศรษฐศาสตร์สีเขียวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ"²⁹ โดษวิทย์มองมิตติของสิ่งแวดล้อมด้วย ในการจัดสรรทรัพยากรผลงานชื่อ "มองอนาคต บทวิเคราะห์ เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของ สังคมไทย"³⁰ ของนิธิ เอียวศรีวงศ์ และคณะ ซึ่งเน้นวิถีมองปัญหาทางด้านวัฒนธรรมด้วย วิถีดวงศ์ ๗ บัอมเพชร ได้เสนอไว้ใน "เศรษฐกิจเทคโนโลยี ปรัชญา และแนวความคิดการพึ่ง ตนเองเพื่อพัฒนาประเทศไทย"³¹ ว่าควรจะมีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง บทความเรื่อง "แนวใหม่การเปลี่ยนแปลง

²⁷ ดูรายละเอียดใน บัว อังภากรณ, สันติประชาธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517)

²⁸ ดูรายละเอียดใน บัว อังภากรณ, แนวทางสันติวิธี หลัง 6 ตุลาคม 2519 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิยะสาส์น, 2521)

²⁹ ดูรายละเอียดใน ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, เศรษฐศาสตร์สีเขียว หรือ ชีวิตและธรรมชาติ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536)

³⁰ ดูรายละเอียดใน นิธิ เอียวศรีวงศ์และคณะ, มองอนาคตบทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, 2536)

³¹ ดูรายละเอียดใน วิถีดวงศ์ ๗ บัอมเพชร, เศรษฐกิจเทคโนโลยี ปรัชญาและแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อพัฒนาประเทศ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีสังคม, 2531)

สังคมไทย"³² ของ นพ.ประเวศ วะสี และคณะ ที่เสนอให้รัฐกระจายอำนาจและกระจาย การพัฒนาไปยังชนบทเพื่อแก้สภาพปัญหาข้างต้นจากการที่สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่บริโภควัตถุ มากขึ้น นอกจากนี้ นพ.ประเวศ วะสี ยังได้เสนอให้รัฐสร้างอำนาจทั้ง 3 ประการ ได้แก่ อำนาจรัฐ อำนาจเงิน และอำนาจสังคม ให้เติบโตขึ้นมาเสมอกัน ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาสังคมได้ ทั้งนี้ได้เสนอไว้ในหนังสือ "สังคมสมานภาพ และวิชา"³³

วารินทร์ วงศ์หาญเช่าวี และประโชชน์ เจริญสุข แห่งสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์ ได้นำเสนอ"แนวทางแผนพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2530-2534 ฉบับมวลชนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง"³⁴ เพื่อเป็นการชี้ให้รัฐบาลได้เห็นว่า การวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐนั้น ตรงกับ ความต้องการของสังคมเชิงใจ ชีอนันต์ สมุทวณิช และนักคิดของไทย ได้เสนองาน "ไตรลักษณ์รัฐ (Three-dimensional State)"³⁵ หมายถึงรัฐที่ประสานเหตุผลสามด้าน เข้าไว้ด้วยกัน คือ ด้านความมั่นคงด้านการพัฒนาและด้านประชาธิปไตย สุดท้ายที่ออกกล่าว เสียดไม้ได้คืองานของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ในเรื่อง "วัฒนธรรมกับขบวนการเปลี่ยนแปลง

³² สัมพันธ์ เตชะอธิก, "แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย" ใน มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 21 สิงหาคม 2536, หน้า 10.

³³ ดูรายละเอียดใน ประเวศ วะสี, แนวคิด และยุทธศาสตร์ สังคม สมานภาพ และวิชา (กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิภูมิปัญญา, 2536)

³⁴ ดูรายละเอียดใน วารินทร์ วงศ์หาญเช่าวี และประโชชน์ เจริญสุข, แนวทาง แผนพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2530-2534 ฉบับมวลชน และชุมชนเป็นศูนย์กลาง (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

³⁵ ดูรายละเอียดใน ชีอนันต์ สมุทวณิช, รัฐ พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) หน้า 184-277.

ทางสังคม"²⁶ และ "เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต"²⁷ รวมทั้ง "บ้านกับเมือง"²⁸ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของหมู่บ้านที่นักวางแผนพัฒนาไม่ควรจะละเลย

ผิน บัวอ่อน : ตัวแบบในการศึกษาแนวความคิด

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะสภาพสังคมไทยว่ามีลักษณะเช่นไร โดยอาศัยการสำรวจจากแนวความคิดทางเศรษฐกิจสังคมของนักคิดหรือปัญญาชนที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ อธิบายและพยายามวางรูปแบบหรือระบบที่เหมาะสมกับสังคมไทย ในการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้เลือกที่จะสำรวจและศึกษาตามความคิดของผิน บัวอ่อนเป็นตัวแบบ

นายผิน บัวอ่อน^{*} ในฐานะที่เป็นผู้ศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์และการสหกรณ์ด้วยผู้หนึ่ง ในช่วงเป็นนักศึกษาได้มีบทบาทต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร จนต้องหนีการจับกุม และได้มีความพยายามที่จะดำเนินการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมไทย โดยผ่านการต่อสู้ร่วมกับขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในช่วงร่วมงานกับ พคท. นายผิน บัวอ่อน ได้เดินทางไปศึกษาทฤษฎีการเมืองที่สถาบันมาร์กซิสม์ - เลนินนิสม์ ที่ปักกิ่ง แล้วเดินทางกลับมาเคลื่อนไหวในไทย นายผินได้ผลิตงานออกมาจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นงานชุกชีวิชีใช้เป็นแนวทางให้สมาชิก พคท. ได้ศึกษา ภายหลังเกิดขัดแย้งกับระดับนำของพคท. สาธารณชนจึงนิยมต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธจึงผลิตงานเขียนที่ต่อต้าน พคท. ออกมา ในบรรดางานเขียนของผิน เช่น ปัญหาการปฏิวัติ

²⁶ คุราชละเอียดยใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, วัฒนธรรมกับขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

²⁷ คุราชละเอียดยใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2533)

²⁸ คุราชละเอียดยใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, บ้านกับเมือง (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมสถาบันหมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านอีสาน และสำนักพิมพ์สร้างสวรรค์, 2529)

^{*} คุราชละเอียดย ประวัติ ของผิน บัวอ่อน ได้ในบทที่ 3

ประเทศไทย วิจัยสังคม การต่อสู้สองแนวทาง ปฏิวัติการศึกษาตามแนวสังคมนิยม ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีบทความที่ปรากฏในนิตยสารแนวการเมืองอีกจำนวนหนึ่ง โดยนายผืน จะใช้นามปากกาว่า "อำนาจ ชุทธิวิวัฒน์"

สภาพภาพของนายผืน ภาสอิน พคท. นั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็น สมาชิกระดับคณะกรรมการกลางพรรค และได้รับการผลักดันจากสายที่ไม่นิยมความรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อไทย ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งกรรมการเมือง อย่างไรก็ตามการต่อสู้ร่วมกับ พคท. ของนายผืน ไม่สามารถดำเนินไปได้ถึงเป้าหมายอันเนื่องจากความขัดแย้งใน พคท. เอง ไม่ว่าจะเป็นด้านการตีความทฤษฎี วิธีการปฏิบัติ ตลอดจนการยึดกุมอำนาจพรรคของสมาชิก ที่เติบโตมาจากสายจีน ซึ่งนิยมการต่อสู้ด้วยอาวุธ จึงทำให้นายผืน ต้องหันหลังให้กับ พคท. ประจวบกับนายผืน ถูกทางการจับกุมแต่ภายหลังได้รับการปล่อยตัวออกมาและได้ถูกนำไปศึกษาและใช้ประโยชน์โดยกลุ่มทหารที่เรียกว่า "ทหารประชาธิปไตย" ทำให้นายผืน เข้ามามีบทบาทอิทธิพลทางความคิดต่อกลุ่มทหารประชาธิปไตยและส่งผลให้เกิดการดำเนินของเหตุการณ์ คำสั่ง 66/23 ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยเสริมให้ พคท. สามารถออกจากป่าได้ทำให้การสู้รบของ พคท. ชุติลง และเข้ามาเคลื่อนไหวในเมืองแทน โดยส่วนหนึ่งนายผืน ยังคงมีอิทธิพลทางความคิดต่อนักการเมืองในระดับสูงและนักรบทหารบางท่านอยู่

ด้วยเหตุที่นายผืน บัวอ่อน ยังคงมีความเคลื่อนไหวและมีบทบาทในทางการเมือง ตลอดจนส่งผ่านแนวความคิดผ่านกลุ่มเคลื่อนไหวบางกลุ่มในสังคม จึงเป็นที่น่าศึกษาว่า นายผืน ผู้ซึ่งเคยร่วมขบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมากับ พคท. นั้น จะมีความคิดต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยว่ามีลักษณะสังคมเช่นไร และ สภาพสังคมเช่นนั้น จะดำเนินไปในทิศทางใด สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งที่จะศึกษาความคิดของนายผืน บัวอ่อน อย่างวิเคราะห์วิพากษ์และวิจารณ์อย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาแนวความคิดทางเศรษฐกิจ สังคมของนายผืน ให้ชัดเจน และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาแนวความคิดเศรษฐกิจสังคมของนายผิน บัวอ่อน นั้นมุ่งจะตรวจสอบถึงมูลเหตุที่ผลักดันให้นายผินมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมุ่งที่จะหาคำตอบให้ได้ว่า นายผินมีแนวความคิดอย่างไรต่อสังคมไทยและสังคมในอุดมคติของนายผิน มีลักษณะเช่นไร

สมมติฐานการศึกษา

- 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย น่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผินบัวอ่อน ในอันที่จะแสวงหาสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยที่ควรจะเป็น
- 2 แนวความคิดทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล มีความต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงที่แยกไม่ออก จากอิทธิพล ของสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

วิธีที่ใช้ในการศึกษา และการนำเสนอ

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จะเป็นการวิจัยโดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสำคัญ 4 ส่วนคือ

- เอกสารขั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ งานเขียนของนายผิน บัวอ่อน โดยตรง ทั้งในรูปของหนังสือและบทความต่าง ๆ
- เอกสารขั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ บทความและงานเขียนของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์
- สัมภาษณ์ตัวบุคคลที่ทำการศึกษา ได้แก่ นายผิน บัวอ่อน เอง
- สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือความใกล้ชิดกับนายผิน บัวอ่อน

หลังจากผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเป็นที่ครบถ้วนแล้ว จึงจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ต่อไป

การนำเสนอ^๕มีเนื้อหาพอสรุปได้ตามลำดับ ดังนี้

- 1 บทนำชี้แจงถึงความสำคัญของการศึกษา
- 2 แนวคิด เกี่ยวกับ สังคมนิยม
- 3 ประวัติ บทบาท และประสบการณ์ชีวิตของผิน บัวอ่อน
- 4 ความคิดของผิน ในการปฏิวัติประเทศไทย ความคิดทางเศรษฐกิจ และสังคม
- 5 สังคมในอุดมคติของผิน บัวอ่อน

แนวคิดหลัก ในการศึกษาความคิดของผิน บัวอ่อน

การศึกษานี้เป็นการสำรวจ ความคิดของบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลกระทบต่อสภาพสังคมไทย อันเนื่องมาจาก บุคคลผู้^๕มีความคิดที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ให้เป็นไปตามอุดมคติของเขา โดยพื้นฐานของบุคคลนี้ ได้รับการศึกษา ตั้งแต่ชั้นอุดมศึกษา จนกระทั่งได้ศึกษาต่อที่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในแนวทางสังคมนิยมมาโดยตลอด รวมทั้งต้องมีความเกี่ยวข้องกับองค์กร และกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับลัทธิสังคมนิยม นอกจากนี้ จาก แนวคิดในการแสวงหาสังคมใหม่ที่เหมาะสม ตามที่กล่าวมาแต่คตินั้น ลัทธิสังคมนิยม กลายเป็นรูปแบบในอุดมคติ ที่นักคิดทั้งหลายต่างพยายามที่จะนำมาปรับใช้กับสังคม

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การได้ศึกษา "โลกทัศน์ของสังคมนิยม" อย่างละเอียดก่อนที่จะศึกษาถึง ประวัติ และความคิดของผิน บัวอ่อน นั้น น่าที่จะเป็นหนทางที่ถูกต้องในอันที่จะสามารถทำความเข้าใจความคิดของผิน ได้ดีในโอกาสต่อไป

ภาคผนวก ก

ประวัติโดยสังเขปของนายพิน บัวอ่อน

- พ.ศ. 2473 นายพิน ถือกำเนิดที่ ต. บ้านกุ่ม อ. เมือง จ. เพชรบุรี ในครอบครัว
ของชาวนา ซึ่งมีที่ทำกินเป็นของตนเอง
- พ.ศ. 2485 สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดกุฎี ต. บ้านกุ่ม
- พ.ศ. 2490 สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนคงคาราม อ. เมือง จ. เพชรบุรี
- พ.ศ. 2491 เดินทางเข้ากรุงเทพฯ มาศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 และ 8 ที่โรงเรียน
สีตะบุตรบำรุง เขตปทุมวัน
- พ.ศ. 2492 สมัครเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่คณะสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ควบคู่กันไป
เมื่อสมัครอยู่ชั้นปีที่ 1 ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มก้าวหน้า ซึ่งเป็นองค์กร
จัดตั้งของ พคท. ในธรรมศาสตร์ (มธ.)
- พ.ศ. 2493 ได้เป็นประธานชมรมปาฐกถาและไต่สวนของ มธ. จัดกิจกรรมแนวสังคมน
(ภาคต้น) การเมือง นอกจากนี้ได้สมัครเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนแห่งประเทศไทย
(สยท.) ซึ่งเป็นองค์กรจัดตั้งของ พคท. โดยได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ
ทำการเคลื่อนไหวกับขบวนการสันติภาพคัดค้านสงครามปรมาณู และให้ความ
ช่วยเหลือคนยากจนในชนบท
- พ.ศ. 2493 นายพิน สมัครเป็นสมาชิกของ พคท. โดยผ่านการชักชวนจากนักหนังสือพิมพ์
(ภาคปลาย) ของมหาชน ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์จัดตั้งของ พคท. โดยนายพินมีหน้าที่สร้างคน
ให้เป็นแกนนำเคลื่อนไหวงานการเมืองมวลชน
- พ.ศ. 2494 นายพินได้รับเลือกเป็นหัวหน้าคณะเศรษฐศาสตร์

- พ.ศ. 2495 ขณะกำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย นายผินได้รับแต่งตั้งให้เป็นบรรณาธิการ นิตยสาร "สัจธรรม" ซึ่งตั้งขึ้นแทนนิตยสารมหาชน เนื่องจากถูกทางการสั่งปิด และประกาศจับกุมผู้บริหาร ดังนั้นนายผินจึงได้ลาออกจากการศึกษาในชั้นอุดมศึกษา
- พ.ศ. 2495 เดือนพฤศจิกายน เกิดการปฏิวัติยึดอำนาจโคสจอมพล ป. พิบูลสงครามและได้เป็น นรม. และประกาศ พรบ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ในเดือนธันวาคม สำนักพิมพ์สัจธรรมถูกปิด นายผินหนีการจับกุมจากทางการไปประเทศจีน
- พ.ศ. 2496 นายผิน เข้ารับการศึกษาศรีนิคม มาร์กซิสต์ เลนินนิสต์ ที่ปักกิ่ง ศึกษาทฤษฎี แนวทางสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ จากอาจารย์ทั้งชาวจีนและโซเวียต
- พ.ศ. 2501 นายผินเดินทางกลับมาไทย ปฏิบัติงานเคลื่อนไหวให้แก่ พคท. ด้านการศึกษา ของพรรค และบุกเบิกงานด้านชนบทด้วยการสำรวจและสรุปร่วมกับผู้ปฏิบัติงานด้านชนบท และผลิตบทความซึ่งเป็นเอกสารหลักของพรรคในการบุกเบิกงานชนบทชื่อ "งานชาวนาคควรจะทำอย่างไร"
- พ.ศ. 2502 เขียนงานวิเคราะห์สังคมไทย ชื่อ "ปัญหาการปฏิวัติประเทศไทย" ซึ่ง พคท. ได้ใช้เป็นคู่มือแก่สมาชิกในการขึ้นการปฏิวัติ และเขียน "ชีวิตฉัน เขาชวน" ซึ่งได้ใช้เป็นคู่มือแก่สมาชิก สยท.
- พ.ศ. 2504 ได้ยกร่างบทความ "งานการเมือง เพื่อใช้ในการประชุมสมัชชาที่ 3" และ ยกร่างระเบียบการของพรรค ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการกลางของ พคท. และเป็นเลขาธิการในสำนักงานเลขาธิการ พคท. มีหน้าที่ด้านทฤษฎีและวิชาการ
- พ.ศ. 2505 พคท. เสร็จรับการสู้รบด้วยอาวุธ นายผินได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขาธิการ ของสาขาคณะกรรมการกลาง พคท. ภาคใต้-ตะวันตก เป็นผู้บริหารสูงสุด มีหน้าที่จัดกำลังรบและรับผิดชอบภาคใต้ และภาคตะวันตก
- พ.ศ. 2508 เกิดการปะทะกันครั้งแรกระหว่าง พคท. กับรัฐบาล
- พ.ศ. 2509 เกิดกระแสการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน ใช้แนวทางนิยมซ้ายจัด ซึ่งส่งผลต่อ

- พคท. ทำให้บรรดาลูกเงินใน พคท. พยายามกีดกันพวกเชื้อสายไทยและใช้นโยบายซ้ำซ้อนกับพรรค โดยจะลงโทษผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับศูนย์การนำพรรคอย่างเจ็บช้ำ
- พ.ศ. 2510 นายผินถูกเจ้าหน้าที่สันติบาลจับกุมที่ จ. กาญจนบุรี ขณะเดินทางตรวจสภาพมวลชน พคท. ตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่
- พ.ศ. 2511 ระหว่างถูกคุมขังได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่ง ทั้งฝ่ายทหารและตำรวจ เกี่ยวกับปัญหาประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มาตรการ "การเมืองนำการทหาร" มาปฏิบัติต่อ พคท. แทนการใช้มาตรการทางกฎหมาย
- พ.ศ. 2512 นายผินได้รับการปล่อยตัว โดยอาศัยกฎหมายพิเศษของ กอ.รมน. ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จึงไม่ถูกส่งฟ้อง และส่วนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทางราชการสายนิราบ ซึ่งมีความต้องการที่จะแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ด้วยสันติวิธี แต่ผลลัพธ์ดังกล่าวทำให้นายผินถูก พคท. มองว่าเป็นผู้ทรยศ และถูกขับจากสมาชิกพรรคปี พ.ศ. 2519
- พ.ศ. 2512-16 นายผินประกอบอาชีพโดยปกติ แต่ยังคงมีการติดต่อกับ พคท. กลุ่มที่ถูกศูนย์การนำกีดกันอันเนื่องจากอิทธิพลของกระแสการปฏิวัติวัฒนธรรมจากจีน และนายผินได้พยายามช่วยบุคคลเหล่านี้ให้มีทางออกในสังคมโดยผ่านการช่วยเหลือจากสายนิราบ
- พ.ศ. 2517-18 หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แล้ว นายผินได้หันมาผลิตบทความเพิ่มเติมอีก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการชี้ถึงสภาพสังคม และหนทางที่ควรจะดำเนินไป ตลอดจนวิพากษ์การดำเนินการของ พคท. ว่าไม่ถูกสุขวิธี เช่น ปฏิวัติเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยม ปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางสังคมนิยม การต่อสู้สองแนวทาง วิจัยสังคมไทย ชีวิตสิ้นเฮวชน แนวทาง 14 ตุลาคมจงเจริญ ปล้นทฤษฎี สรรนิพนธ์เหมาว่าด้วยนโยบาย (งานแปล) เป็นต้น

- พ.ศ. 2519-23 นายผินมีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางความคิดและการแก้ปัญหาของชาติร่วมกับ
กลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผลพวงมาจากสายพิราบ จนกระทั่งได้มีส่วน
ร่วมในการกำหนดแนวนโยบายการเมืองนำการทหารเพื่อยุติปัญหาคอมมิวนิสต์
ตามคำสั่ง 66/23
- พ.ศ. 2533 ได้เข้าร่วมกับ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในการจัดตั้งพรรคความหวังใหม่
และเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองให้ พล.อ. ชวลิต มาจนถึงปัจจุบัน
-